

Aanvraag toets macrodoelmatigheid

Bachelor Theologie, Cultuur en Samenleving

Protestantse Theologische Universiteit

Inhoud

1 Basisgegevens Instelling	1
2 Basisgegevens Opleiding	1
3 Inhoud opleiding en onderwijsprogramma	1
4 Doelgroep van de opleiding.....	2
5 Beroeps-/arbeidsmarktprofiel afgestudeerden.....	2
5.1 Trends en ontwikkelingen.....	3
5.2 Arbeidsmarkt: doelgroepen en functies.....	3
6 Geschatte instroom in de nieuwe opleiding.....	4
6.1 Voltijdopleiding.....	4
6.2 Deeltijdopleiding	4
7 Onderbouwing van de arbeidsmarktbehoefte (art. 6 lid 1 sub a in samenhang met lid 2)	5
7.1 Kwalitatief onderzoek, interviews onder werkgevers	5
7.2 Kwantitatief onderzoek, enquête onder werkgevers	5
7.3 Conclusie kwalitatief en kwantitatief onderzoek	6
7.4 Bronnenonderzoek: de landelijke arbeidsmarkt	6
8 Analyse bestaand aanbod en inschatting verwante instroom (art. 5 lid 4).....	8
9 Noodzaak tot start nieuwe opleiding (art. 6 lid 1 sub b in samenhang met lid 3)	10
10 Aansluiting instellingsprofiel (art. 6 lid 1 sub b in samenhang met lid 4).....	12
11 RIO- en ISCED-indeling.....	12
12 Afstemming (art. 4 lid 3).....	12
12.1 Reacties van in het DGO vertegenwoordigde instellingen	12
12.2 Reactie PThU	14
Overzicht bijlagen	15

1 Basisgegevens Instelling

Naam instelling	Protestantse Theologische Universiteit
BRIN-code	00DV
KvK-nummer	08205747
Contactpersoon aanvraag	████████████████████ ████████████████████ ████████████████████
Contactpersoon CvB	████████████████████ ████████████████████ ████████████████████

2 Basisgegevens Opleiding

Kenmerk aankondiging	A23-049
Naam	Theologie, Cultuur en Samenleving
Oriëntatie	Wetenschappelijk onderwijs
Niveau	Bacheloropleiding
Vorm	Voltijd en deeltijd
Gemeente waar de opleiding wordt gevestigd	Utrecht
Taal	Nederlands
Studielast	180 ects
Studieduur	3 jaar
Beroepsvereisten	Niet van toepassing
Capaciteitsbeperking	Niet van toepassing
Beoogde startdatum	1 september 2025
ISAT-code (indien bekend)	Nog niet bekend
RIO-(sub)onderdeel	Gedrag en Maatschappij
ISCED-rubriek (optioneel)	0221 Religion and theology

3 Inhoud opleiding en onderwijsprogramma

De Protestantse Theologische Universiteit, opgericht door de Protestantse Kerk in Nederland, beoogt vanaf september 2025 in Utrecht een brede bacheloropleiding aan te bieden die theologie vanuit haar eigenheid verbindt met andere academische disciplines en vice versa andere disciplines met theologie. Een opleiding waarin wetenschap en christelijk geloof elkaar raken. Een opleiding met aandacht voor (vrije) kunsten. Een opleiding die studenten leert elkaar te bevragen, het goede doordachte gesprek leert voeren vanuit een existentieel verstaan van God en mensen. Een opleiding die studenten opleidt om geëngageerd in samenleving, kerk en/of academie aan de slag te gaan met thema's als 'identiteit' en 'het goede (samen)leven'.

In het curriculum is substantieel, zowel in de breedte als in de diepte, samenhangende aandacht voor theologie, wijsbegeerte, geschiedenis, sociale wetenschappen, talen en vorming in brede zin: intellectueel en persoonlijk-professioneel. Methodisch wordt er in het curriculum voor gekozen om belangrijke teksten en praktijken centraal te stellen, ofwel een *great books and practices* programma¹.

Studenten die de bachelor succesvol afronden, kunnen direct instromen in de PThU masteropleiding Theologie die opleidt tot het ambt van predikant binnen de Protestantse Kerk in Nederland, hetgeen van eminent belang is vanwege het enorme en zelfs nog toenemende tekort aan predikanten in de

¹ Bekende programma's zijn onder meer bij Yale University en Columbia University te vinden, maar tot op heden is hier nog geen Nederlandse equivalent van.

PKN. Het is daarnaast mogelijk voor studenten om de keuze te maken om door te studeren in andere masteropleidingen zoals Filosofie, Geschiedenis, Sociologie, etc.

De eigenheid van de opleiding blijkt uit de beoogde leerresultaten die aan de basis liggen van het curriculum van de opleiding:

Dimensie		De afgestudeerde:
Begrijpen		1. Toont inzicht in theorieën, principes en praktijken uit de theologie, filosofie, geschiedenis en sociale wetenschappen, specifiek inzake geloof, spiritualiteit, wijsheid, esthetiek, protestants-christelijke identiteit en het goede (samen)leven.
Wetenschappelijk reflecteren	analyseren en waarderen (inter)disciplinair argumenteren	2. Reflecteert wetenschappelijk. Dat is: <ol style="list-style-type: none"> a. Analyseert, interpreteert en waardeert belangrijke historische en actuele teksten, culturele contexten, theologische uitingen, praktijken en complexe vraagstukken met behulp van methodologisch verantwoord onderzoek; b. Betoogt en argumenteert mondeling en schriftelijk op academische wijze, zowel disciplinair, als vanuit verschillende disciplines, evenals vanuit de wisselwerking tussen disciplines.
Existentieel integreren		3. Reflecteert vanuit belangrijke teksten en praktijken op eigen geloof, spiritualiteit en persoonlijke professionaliteit in relatie tot de protestantse identiteit en is in staat om reflectie daarop te ontvangen en zowel de eigen als ontvangen reflectie verantwoord in te zetten voor de persoonlijke vorming en professionele ontwikkeling.

4 Doelgroep van de opleiding

De doelgroep van deze opleiding bestaat voornamelijk uit studenten die beschikken over een diploma op vwo-niveau. Studenten die het propedeutisch examen van een hogere beroepsopleiding hebben behaald, verkrijgen toelating tot de opleiding door het met goed gevolg afleggen van de examens op VWO 6 niveau van de vakken Nederlands en Engels. Studenten die niet voldoen aan de vooropleidingseisen, kunnen middels een 21+ toets alsnog worden toegelaten.

5 Beroeps-/arbeidsmarktprofiel afgestudeerden

In de periode juli tot en met november 2023 is door Tien organisatieadvies onderzoek verricht naar de arbeidsmarktbehoefte voor een nieuwe opleiding WO-bachelor Theologie, Cultuur en Samenleving². Het doelmatigheidsonderzoek heeft tot doel inzicht en overzicht te verwerven met betrekking tot de vraagstelling in hoeverre op de arbeidsmarkt behoefte is aan deze nieuwe opleiding. Daarom is gekozen voor een combinatie van kwalitatief onderzoek, om inzicht te krijgen in ontwikkelingen en percepties in het veld, en kwantitatief onderzoek: een enquête onder professionals in het veld om een overzicht te krijgen van de potentiële instroom in de opleiding en om inzicht te krijgen in de potentiële arbeidsmarkt vraag. In totaal zijn 13 organisaties geïnterviewd (in totaal 14 interviews met 19 respondenten) en hebben 25 werkgevers en 282 scholieren / studenten de enquête ingevuld. Het onderzoeksverslag is in zijn geheel opgenomen als bijlage 1.

Tijdens de interviews is respondenten gevraagd aan te geven welke trends- en ontwikkelingen ten grondslag liggen aan het nieuwe beroeps-/arbeidsmarktprofiel van afgestudeerden van deze WO-

² Zie bijlage 1. Doelmatigheidsonderzoek voor een Bachelor Christelijke tradities en culturen, Protestantse Theologische Universiteit. Tien organisatieadvies. 29 november 2023. In het verslag van dit onderzoek wordt als naam van de bachelor 'Christelijke tradities en culturen' gebruikt. Mede naar aanleiding van de gesprekken met het werkveld is de naam gewijzigd in 'Theologie, Cultuur en Samenleving'.

bachelor. Wij zetten hieronder uiteen welke antwoorden respondenten gaven, in de vorm van citaten³.

5.1 Trends en ontwikkelingen

De context, trends en ontwikkelingen die respondenten signaleren, onderstrepen inhoudelijk de noodzaak voor een brede bachelor 'Theologie, cultuur en samenleving' waarin vanuit theologie in samenhang met andere disciplines complexe vragen over identiteit en het goede leven worden bestudeerd. Graag verwijzen we naar het Doelmatigheidsonderzoek waarin aan de hand van quotes door de respondenten de betreffende trends en ontwikkelingen wordt geschetst.

In de meeste gesprekken wordt gewezen op de toenemende secularisering en individualisering, die ook gepaard gaan met een toenemende behoefte aan zingeving. Dat manifesteert zich eigenlijk in alle domeinen in de samenleving. Christelijke organisaties zoeken naar vele en verschillende manieren om zich te verhouden tot een seculariserende samenleving. De door de respondenten genoemde ontwikkelingen versterken de noodzaak voor de beoogde brede bacheloropleiding. De breedte van de bachelor past bij de diversiteit van taken en de breedte van de samenleving waarin de studenten uiteindelijk werkzaam zullen zijn. De PThU verwacht dat studenten in de nieuwe bachelor beter voorgesorteerd zullen zijn op de huidige samenleving en arbeidsmarkt ten opzichte van het huidige aanbod en wil ook bijdragen aan presentie breed in de maatschappij van theologische geschoolde professionals. Een breedte die past bij het DNA van de PThU.

5.2 Arbeidsmarkt: doelgroepen en functies

Er is onder geïnterviewde organisaties zeker vraag naar afgestudeerden van deze bachelor; namelijk studenten die hebben geleerd om theologie steeds te verbinden met andere disciplines en perspectieven. Tevens is er gezien het predikantentekort binnen de PKN een groeiende vraag naar mensen met een master theologie:

Hieronder worden de genoemde doelgroepen en functies die de respondenten als relevant beschouwen op een rij gezet:

Afgestudeerden op bachelor niveau:

HR functies	Educator	Projectleider
Junior HR medewerker voor training en opleiding	Ontwikkelaar	Journalist
Junior beleidsmedewerkers	Communicatiemedewerker	Schrijver
Junior bestuur ondersteuner	Fractieondersteuner	Interviewer
Functies op het gebied van communicatie	Beleidsondersteuner bij NGO's	Redacteur
Verschillende leidinggevende functies	Adviseur	Researcher
	Godsdienstleraar	Uitgever
	Contentmaker	
	Bestuurder	

Van deze functies geldt dat werkgevers ook een passende masteropleiding kunnen vragen. De bachelor zoals die nu ontworpen wordt, leidt toe naar een diversiteit aan masteropleidingen en voldoet daarmee aan de wensen van de verschillende werkgevers.

Afgestudeerden op master niveau:

Predikant / Geestelijk verzorger / Conservator / Wetenschappelijke functies in museum

³ In de kaders zijn citaten uit de interviews met respondenten opgenomen. Zie bijlage 4 van het Doelmatigheidsonderzoek (bijlage 1) voor de interviewverslagen.

6 Geschatte instroom in de nieuwe opleiding

6.1 Voltijdopleiding

In het arbeidsmarktonderzoek is nagegaan wat een reële schatting is van de te verwachten instroom in de voltijd bacheloropleiding Theologie, Cultuur en Samenleving⁴. Er is een enquête uitgezet onder scholieren in het voortgezet onderwijs en studenten die een tussenjaar volgen op de Evangelische Hogeschool. In totaal hebben **282** respondenten de enquête ingevuld. Aan deze groep is gevraagd of zij de bachelor, waarin verschillende vakgebieden met theologie worden gecombineerd, aan de kleinschalige PThU willen volgen.

Van de respondenten geeft 3% (9) aan 'zeker' deze opleiding te willen doen, 38% (109) wil 'misschien' de opleiding volgen. Wanneer de twijfelaars voor een kwart mee worden geteld⁵, dan zou dat betekenen dat **13% (36 scholieren)** van de respondenten kiest voor deze opleiding. In een aparte bijlage (Excel-bestand, zie bijlage 2) zijn de respondenten en hun antwoorden vermeld, zodat de resultaten van de enquête als navolgbaar en relevant beoordeeld kunnen worden.

Een andere bron die informatie geeft over potentiële instroom van VWO-studenten, is het onderzoek van DUO dat in opdracht van de PThU in 2019 is uitgevoerd (zie bijlage 3). Van de 573 respondenten, geven 10 leerlingen aan misschien tot waarschijnlijk de studie Theologie aan de PThU te gaan volgen.

Concluderend kan gezegd worden dat de Bachelor Theologie, Cultuur en Samenleving een jaarlijkse instroom van circa 36 tot 46 studenten per jaar kan verwachten. Op basis van deze getallen gaan we uit van een instroom van ongeveer **20 studenten** in het eerste jaar. We houden rekening met het feit dat de opleiding nog niet onder scholieren bekend is. De volgende jaren kan op basis van werving en bekendheid het aantal groeien. **Daarmee mag deze bachelor op voldoende instroom rekenen.**

6.2 Deeltijdopleiding

De PThU wil naast de voltijd, ook een deeltijd variant aanbieden. Ongeacht leeftijd is er behoefte aan een deeltijdopleiding; dit zal niet veranderen. Over de periode 2018 tot heden is de leeftijd verdeling van deeltijdstudenten als volgt:

Dat levert het beeld hiernaast op: een vrijwel gelijke verdeling per 10 jaar.

Enkele redenen hiervoor zijn: er is de groep die op latere leeftijd besluit theologie te studeren, maar die niet in aanmerking komt voor een premaster. Deze groep moet de studie vaak combineren met andere (maatschappelijke) verantwoordelijkheden waardoor voor een deeltijdsstudie wordt gekozen.

Verder is er een groep studenten die theologie als tweede studie kiest. Mogelijk wordt deze groep met de brede opzet van de beoogde bachelor kleiner, maar er zal een groep blijven die een andere (dan geestes- en sociaal-wetenschappelijke) opleiding wil combineren met theologie. Dit heeft te

maken met de levensbeschouwelijke aard van de opleiding. Tenslotte zijn er ook maatschappelijke ontwikkelingen die van invloed zijn op de keuze van een deeltijdvariant: een groeiende economie en krappe arbeidsmarkt, een leven lang leren, individueel maatwerk dat wordt gezocht en geboden.

Leeftijd	Aantal
<20	6
<30	7
<40	7
<50	6
<60	5
>60	2
	33

⁴ Zie pagina 30 van het Doelmatigheidsonderzoek (bijlage 1).

⁵ Het ten dele meetellen van de twijfelaars compenseert enigszins de systematische positieve vertekening die optreedt doordat in het algemeen belangstellenden eerder geneigd zijn aan een enquête deel te nemen.

Het gaat hier niet om personen die via de werkgever aanvullende scholing volgen, maar die hier vanuit hun persoonlijke interesse of roeping voor kiezen. Tien organisatieadvies heeft deze groep niet kunnen bevragen wat betreft kwantiteit van de instroom, aangezien er voor de instroom met name onder scholieren onderzoek is uitgevoerd. De PThU heeft wel cijfers over de instroom in de huidige deeltijd bachelors. Onderstaande tabel laat zien dat de deeltijdvariant de laatste jaren gemiddeld een instroom heeft van een klasje. Studiejaar 2023 – 2024 geeft een vertekend beeld omdat er in dit jaar een ontmoedigingsbeleid voor nieuwe inschrijvingen is gevoerd vanwege de afbouw van de huidige joint-bachelor.

	Voltijd	Deeltijd
2023-2024	32	5
2022-2023	52	12
2021-2022	54	18
2020-2021	50	17
2019-2020	69	29
2018-2019	66	31

7 Onderbouwing van de arbeidsmarktbehoefte (art. 6 lid 1 sub a in samenhang met lid 2)

In dit hoofdstuk beschrijven we de behoefte die op de arbeidsmarkt bestaat aan studenten die deze bachelor hebben afgerond, al dan niet met een afgeronde masteropleiding.

Zowel voor het kwalitatieve onderzoek als voor het kwantitatieve onderzoek zijn gesegmenteerde populaties bevestigd, waarbij een evenwichtige spreiding is aangebracht over de relevante categorieën. Zowel in het kwalitatieve werkveldonderzoek als in de kwantitatieve werkgeversenquête zijn daartoe respondenten in verschillende domeinen bevestigd. De respondenten zijn gespreid over de segmenten, waardoor voldoende ‘probleemrepresentativiteit’ is gewaarborgd. De resultaten zijn een voldoende betrouwbare afspiegeling van de gehele populatie om daarmee een onderbouwd antwoord te geven op de vraag naar de arbeidsmarktbehoefte.

7.1 Kwalitatief onderzoek, interviews onder werkgevers

De interviews met 13 werkgevers leverden allereerst de visie op de relevante ontwikkelingen op. Daarnaast blijkt hieruit dat over de hele linie (naar het oordeel van de respondenten) een gedeeld beeld is over de vereiste competenties van de opleiding. Methodisch is daarmee voldoende ‘saturatie’ ontstaan om de uitkomsten van het onderzoek als betrouwbaar te beoordelen.

De geïnterviewde werkgevers geven aan behoefte te hebben aan instroom van nieuwe medewerkers die deze opleiding met succes hebben afgerond⁶. Er is behoefte aan 52 nieuwe medewerkers en 2 per jaar (expliciet genoemd) die de bacheloropleiding met succes hebben afgerond. De eerste afgestudeerden worden over 5 jaar op de markt verwacht. Vanaf dat moment tot 3 jaar later hebben werkgevers dus een vraag aan nieuwe medewerkers van ongeveer $(52 / 3 = 10 + 2 =)$ **18 per jaar**.

Er is behoefte aan 7 nieuwe medewerkers en 35 per jaar (expliciet genoemd) die na deze bacheloropleiding een brede masteropleiding hebben afgerond. Gaan we uit van een periode van 3 jaar, dan zijn dat er ongeveer $(7 / 3 = 2 + 35 =)$ **37 per jaar**.

Twee van de geïnterviewde organisaties hebben daarnaast een intentieverklaring afgegeven over het aantal afgestudeerden van de beoogde bachelor welke zij in de komende 5 jaar willen afnemen (bijlage 4). PKN gaf aan **50 studenten per jaar** af te willen nemen en Driestar gaf aan **10 afgestudeerden per jaar** aan te willen nemen wanneer zij hun diploma hebben behaald.

7.2 Kwantitatief onderzoek, enquête onder werkgevers

De enquête voor dit onderzoek is ingevuld door 25 werkgevers⁷. In een aparte bijlage (Excel-bestand, zie bijlage 5) zijn de namen van de instellingen, de functies van de respondenten en hun antwoorden vermeld,

⁶ Zie pagina 23 van het Doelmatigheidsonderzoek (bijlage 1)

⁷ Zie pagina 23 van het Doelmatigheidsonderzoek (bijlage 1)

zodat de resultaten van de enquête als navolgbaar en relevant beoordeeld kunnen worden. Eventuele dubbelingen (respondenten die zowel geïnterviewd zijn en die de enquête hebben ingevuld) zijn er uitgehaald.

92% (23 respondenten) geeft aan de komende 5 tot 8 jaar (misschien) behoefte te hebben aan nieuwe medewerkers met deze bacheloropleiding. Daarnaast is gevraagd naar de kwantitatieve behoefte aan nieuwe medewerkers.

De respondenten geven aan een totale behoefte te hebben aan scholing van minimaal **37** en maximaal **65** nieuwe medewerkers met deze opleiding.

Dat betekent (uitgaande van de middenpositie op deze range) een totale scholingsvraag van circa 51 medewerkers met deze bachelor. De eerste afgestudeerden worden over 5 jaar op de markt verwacht. Vanaf dat moment tot 3 jaar later hebben werkgevers dus een vraag aan nieuwe medewerkers van $(51 / 3 =)$ **17 per jaar**.

7.3 Conclusie kwalitatief en kwantitatief onderzoek

Op basis van het kwalitatieve werkveldonderzoek en het kwantitatieve arbeidsmarktonderzoek wordt de volgende conclusie geformuleerd. De bacheloropleiding Theologie, Cultuur en Samenleving laat vanuit de interviews een vraag van werkgevers zien naar 18 nieuwe medewerkers per jaar die alleen deze bacheloropleiding hebben afgerond en 37 nieuwe medewerkers per jaar die na deze bacheloropleiding een brede masteropleiding hebben afgerond.

Vanuit de enquête zien we een vraag van 17 nieuwe medewerkers per jaar. In **totaal** gaat het dus om $(17 + 18 =)$ **35 nieuwe medewerkers per jaar die deze bacheloropleiding hebben afgerond en 37 nieuwe medewerkers die na deze bachelor ook een masteropleiding hebben afgerond**. Deze getallen zijn gebaseerd op de geraadpleegde respondenten. Gezien niet de totale arbeidsmarkt bevraagd kon worden, betekent dit **dat de totale vraag groter zal zijn**.

7.4 Bronnenonderzoek: de landelijke arbeidsmarkt

In de meest recente arbeidsmarktprognoses van het Researchcentrum voor Onderwijs en Arbeidsmarkt (ROA/AIS) wordt een beeld geschetst van de huidige en op middellange termijn te verwachten arbeidsmarktontwikkelingen.

Beroepsgroepen

In onderstaande tabellen wordt een overzicht gegeven van de te verwachten arbeidsmarktknelpunten voor beroepen die een relatie hebben met de bacheloropleiding Theologie, Cultuur en Samenleving (bron: ROA/AIS, november 2023). Zoals uit de interviews blijkt, leidt deze bacheloropleiding op voor een brede groep functies. Naast de functies die uit de interviews komen (opgenomen onder paragraaf 5.2 van deze aanvraag), kunnen studenten na het volgen van deze opleiding ook terecht komen in beroepen zoals (lied)dichter, (eind/hoofd) redacteur (boeken/tijdschrift, radio/tv/landelijke dagbladen), ritueelbegeleider, uitvaartleider en zingevingsmakelaar.

Wij tonen derhalve de gegevens van de beroepsgroepen (met tussen haakjes de in het onderzoek benoemde functies):

- Docenten algemene vakken secundair onderwijs en Docenten hoger onderwijs en hoogleraren ('Docent')
- Bibliothecarissen en conservatoren ('Conservator/Wetenschappelijke functies in museum')
- Auteurs en taalkundigen ('Communicatiemedewerker/adviseur', 'Contentmaker', 'Filmmaker', '(eind/hoofd) Redacteur (boeken/tijdschrift, radio/tv)', 'Tekstschrijver' en '(Lied)dichter).
- Journalisten ('Interviewer', 'Journalist')

- Beleidsadviseurs/Overheidsbestuurders ('Adviseur', 'Beleidsmedewerker/beleidsadviseur overheid', 'Beleidsmedewerker/beleidsadviseur ngo's, dienstenorganisatie etc.', 'Bestuurder', 'Politiek adviseur', 'Projectleider', 'Kamerlid', 'Onderzoeker' en 'Staflid'.
- Maatschappelijk werkers ('Ritueelbegeleider', 'Uitvaartleider', 'Zingevingsmakelaar', 'Predikant' en 'Geestelijk verzorger')

Deze beroepsgroepen komen overeenkomen met de functies die afgestudeerde bachelors/ masters kunnen gaan bekleden.

Beroepsgroepen	Verwachte uitbreidingsvraag tot 2026	Verwachte vervangingsvraag tot 2026	Verwachte baanopeningen tot 2026	ITKB in 2026 toekomstige knelpunten
Docenten algemene vakken secundair onderwijs	7.700 (1,1% per jaar)	17.300 (2,4% per jaar)	25.000 (3,4% per jaar)	Zeer groot (0,77)
Docenten hoger onderwijs en hoogleraren	5.900 (1,6% per jaar)	6.600 (1,8% per jaar)	12.500 (3,2% per jaar)	Groot (0,81)
Bibliotheacarissen en conservatoren	900 (1,8% per jaar)	2.400 (4,7% per jaar)	3.300 (6,1% per jaar)	Groot (0,81)
Auteurs en taalkundigen	2.800 (1,3% per jaar)	8.900 (3,8% per jaar)	11.600 (4,8% per jaar)	Groot (0,83)
Journalisten	1.600 (0,8% per jaar)	4.000 (2,1% per jaar)	5.600 (2,8% per jaar)	Groot (0,87)
Beleidsadviseurs	6.900 (1,4% per jaar)	11.300 (2,3% per jaar)	18.300 (3,6% per jaar)	Groot (0,83)
Overheidsbestuurders	2.100 (1,4% per jaar)	8.000 (4,8% per jaar)	10.100 (5,9% per jaar)	Groot (0,85)
Maatschappelijk werkers	8.900 (1,8% per jaar)	7.300 (1,5% per jaar)	16.200 (3,2% per jaar)	Groot (0,84)

Bovenstaande ROA gegevens laten zien dat de te verwachten arbeidsmarktknelpunten voor beroepen die een relatie hebben met de bacheloropleiding Theologie, Cultuur en Samenleving door ROA als **groot** tot **zeer groot** getypeerd worden. Dat duidt dus op goede arbeidsmarktperspectieven.

Aansluiting van opleidingen op de arbeidsmarkt

Opleidingscategorieën geven een beter beeld van de arbeidsmarkt omdat daarin zowel verwachte vacatureaantallen als de uitstroom uit opleidingen worden betrokken. Hieronder worden de gegevens gepresenteerd van de, voor de bacheloropleiding Theologie, Cultuur en Samenleving, relevante opleidingstypen (bron: ROA/AIS, september 2023) *Bachelor Taal en cultuur* (hieronder vallen de vergelijkbare bacheloropleidingen 'Theologie' en 'Religiewetenschappen') en *Master Taal en cultuur* (hieronder vallen de vergelijkbare masteropleidingen 'Theologie', 'Predikantschap', 'Theologie & Religiewetenschappen', 'Theologie Algemeen' en 'Gemeentepredikant').

Opleidingstype	Verwachte uitbreidingsvraag tot 2026	Verwachte vervangingsvraag tot 2026	Verwachte baanopeningen tot 2026	Verwachte instroom schoolverlaters tot 2026	ITKP in 2026 toekomstige knelpunten
Bachelor - taal en cultuur	3.000 (1,1% per jaar)	6.500 (2,4% per jaar)	9.400 (3,4% per jaar)	9.600 (3,5% per jaar)	Enige (1,03)

Master - taal en cultuur	7.300 (1,3% per jaar)	22.700 (3,8% per jaar)	30.000 (4,8% per jaar)	13.000 (2,2% per jaar)	Groot (0,87)
--------------------------	-----------------------	------------------------	------------------------	------------------------	--------------

Bovenstaande ROA-cijfers laten zien, dat er enige tot grote arbeidsmarktknelpunten verwacht worden bij bacheloropleidingen die overeenkomsten hebben met onze gewenste bacheloropleiding. Dit duidt op redelijke tot goede arbeidsmarktperspectieven voor de opleiding. De verwachting is dat de meeste studenten die deze bachelor afronden, doorstuderen en een masteropleiding gaan volgen. Dat is de reden waarom we de knelpunten op de arbeidsmarkt voor de opleidingstype Master – taal en cultuur willen benadrukken.

Overige bronnen

Ondanks dat het ministerie van OCW verwacht dat het lerarentekort terugloopt, zien we nog steeds een tekort aan leraren in het vo van 67.000 in 2032⁸. Specifiek voor het vak Levensbeschouwing, loopt het tekort aan leraren tot 2026 op tot 50 fte⁹.

Het rapport Geroepen om te dienen¹⁰ schetst een tekort aan beschikbare beroepskrachten voor de Protestantse kerken: *‘Omdat het aantal kerkelijk werkers en gemeentepredikanten naar verwachting sneller zal dalen (respectievelijk 21% en 38%) dan het aantal wijkgemeenten tussen 2021 en 2030 (21%), zullen we in de komende jaren hoogstwaarschijnlijk te maken krijgen met een tekort aan beschikbare beroepskrachten.’*

Ook in de media wordt aandacht besteed aan de tekorten van PKN dominees. Zowel Trouw¹¹ als De Stentor¹² melden het in hun kranten; de EO¹³ wijdt er een hele uitzending aan.

De PKN heeft berekend dat er de komende jaren tekorten aan predikanten zullen ontstaan. Hans Runherd van de Coördinatiegroep Project Ambtsvisie¹⁴ geeft in een analyse aan dat er vanaf 2025 een tekort is aan protestantse predikanten, oplopend tot 244 in 2045.

8 Analyse bestaand aanbod en inschatting verwante instroom (art. 5 lid 4)

Er zijn landelijk enkele verwante bacheloropleidingen op dit gebied. In deze paragraaf worden ze beschreven en wordt het eigene van de nieuwe PThU-bachelor benoemd. De Theologische Universiteit Kampen/Utrecht en Tilburg University staan twee keer in de onderstaande tabel vanwege een dubbele vestigingsplaats.

De gegevens van DUO worden gebruikt om de instroom in deze opleidingen weer te geven. Het bestand ‘03b.-eerstejaars-ingeschrevenen-wo-domein-wo-2022’ is gebruikt. Dit bestand geeft het aantal eerstejaarsstudenten wo bachelor op peildatum 1 oktober 2022 weer (publicatiedatum 14 maart 2023)¹⁵.

Universiteit	Opleiding	Variant	Locatie	Instroom				
				2018	2019	2020	2021	2022
Protestantse Theologische Universiteit	B Theologie (joint degree)	deeltijd onderwijs	Amsterdam	5	5	5	5	<5
Protestantse Theologische Universiteit	B Theologie (joint degree)	voltijd onderwijs	Amsterdam	5	5	5	5	5

⁸ <https://www.ocwincijfers.nl/sectoren/voortgezet-onderwijs/personeel/prognoses-arbeidsmarkt-vo>, figuur Ramingen totaal (zittend en evt. nieuw) benodigde leraren in het VO.

⁹ Zie bijlage 6: UWV Lerarentekorten houden aan, juni 2022

¹⁰ Zie bijlage 7: XXXXXXXXXX: Geroepen om te dienen, pagina 7.

¹¹ <https://www.trouw.nl/religie-filosofie/pkn-bestrijdt-tekort-aan-dominees-met-studiefonds-voor-zijninstromers~b84e6ea7/#:~:text=De%20helft%20van%20de%20ongeveer,volgens%20de%20woordvoerder%20niet%20opheffen.>

¹² https://www.destentor.nl/home/hoe-de-dominee-uit-de-kerk-verdwijnt-aantal-protestantse-predikanten-daalt-met-40-procent~a140561c/?referrer=https%3A%2F%2Fwww.google.com%2F&cb=33012b33f7a64a6d604d3251d55ad6c4&auth_rd=1

¹³ <https://www.nporadio1.nl/fragmenten/dit-is-de-dag/2c7c8470-c329-4ccf-949e-c89dbc672dfc/2023-04-03-een-groot-tekort-aan-dominees-in-2030-valt-dat-tij-nog-te-keren>

¹⁴ Zie bijlage 8

¹⁵ <https://duo.nl/open Onderwijsdata/hoger-onderwijs/aantal-studenten/inschrijvingen-eerstejaars-wo.jsp>

Radboud Universiteit Nijmegen	B Theologie	deeltijd onderwijs	Nijmegen	<5	5	7	5	5
Radboud Universiteit Nijmegen	B Theologie	voltijd onderwijs	Nijmegen	<5	5	5	5	7
Rijksuniversiteit Groningen	B Theologie	deeltijd onderwijs	Groningen	5	<5	<5	7	11
Rijksuniversiteit Groningen	B Theologie	voltijd onderwijs	Groningen	5	8	7	7	5
Theologische Universiteit Apeldoorn	B Theologie	voltijd onderwijs	Apeldoorn	19	15	12	10	13
Theologische Universiteit Kampen	B Theologie	deeltijd onderwijs	Kampen	0	0	<5	<5	0
Theologische Universiteit Kampen	B Theologie	voltijd onderwijs	Kampen	5	8	8	8	<5
Theologische Universiteit Kampen	B Theologie	deeltijd onderwijs	Utrecht	0	0	0	0	<5
Theologische Universiteit Kampen	B Theologie	voltijd onderwijs	Utrecht	0	0	0	0	<5
Tilburg University	B Theologie	deeltijd onderwijs	Tilburg	5	<5	<5	<5	0
Tilburg University	B Theologie	voltijd onderwijs	Tilburg	5	8	5	7	5
Tilburg University	B Theologie	deeltijd onderwijs	Utrecht	10	7	5	5	5
Tilburg University	B Theologie	voltijd onderwijs	Utrecht	5	5	5	10	5
Universiteit voor Humanistiek	B Humanistiek	voltijd onderwijs	Utrecht	126	107	125	124	86
Vrije Universiteit Amsterdam	B Theology and Religious Studies	deeltijd onderwijs	Amsterdam	0	0	11	7	6
Vrije Universiteit Amsterdam	B Theology and Religious Studies	voltijd onderwijs	Amsterdam	0	0	22	9	17
Vrije Universiteit Amsterdam	B Theologie (joint degree)	deeltijd onderwijs	Amsterdam	<5	<5	<5	0	0
Vrije Universiteit Amsterdam	B Theologie (joint degree)	voltijd onderwijs	Amsterdam	13	12	5	5	5

Bron: DUO 2023, peildatum 1 oktober 2022. https://duo.nl/open_onderwijsdata/hoger-onderwijs/aantal-studenten/inschrijvingen-eerstejaars-wo.jsp. Toelichting aantallen: in de databestanden van DUO worden alleen getallen weergegeven groter of gelijk aan 5. Om cellen te vertalen naar cijfers, is de volgende vertaling toegepast: alleen <5 blijft <5; <5 plus <5 wordt 5, <5 plus een getal is getal + 2, <5 plus 0 is <5.

De Universiteit voor Humanistiek richt zich, anders dan de PThU, (uiteraard) op de humanistische kant van vraagstukken en de geschiedenis in plaats van de christelijke, protestantse. De theologische kant van de nieuwe bachelor van de PThU is hierin onderscheidend. Daarnaast biedt de Universiteit voor Humanistiek geen talen aan. De nieuwe bachelor van de PThU doet dat wel, omdat de talen Hebreeuws en Grieks onderdeel zijn van een theologische opleiding die onder andere leidt naar het predikantschap.

De beoogde opleiding onderscheidt zich van de bachelor van de Theologische Universiteit Utrecht (TUU) door haar protestantse identiteit inclusief de band met de Protestantse Kerk in Nederland. Daarnaast onderscheidt de beoogde opleiding zich door een ander concept van breedte. De TUU is verbonden aan de Nederlands Gereformeerde Kerken, een ander veel kleiner kerkgenootschap dan de Protestantse Kerk in Nederland. Binnen haar bestaande bachelor heeft de TUU in jaar twee de route 'religie en samenleving'. Naast een ander kerkelijke signatuur is het fundamentele verschil dat het bij de PThU niet om een route gaat die breed wordt genoemd door de focus op religie en samenleving, maar om een hele bachelor gericht op multidisciplinariteit en theologie en waarin studenten zich uitdrukkelijk voorbereiden op een master geesteswetenschappen en sociale wetenschappen naar keuze.

De bachelor van Tilburg University (aangeboden in Tilburg en Utrecht) is gericht op rooms-katholieke contexten en verbonden aan de Rooms Katholieke kerk. Het protestantse profiel onderscheidt de nieuwe

bachelor van de PThU van het aanbod van de Tilburg University evenals de multidisciplinaire keuzemogelijkheden die de student wordt geboden.

De bachelor 'Religie, cultuur en maatschappij' van de Rijksuniversiteit Groningen behandelt het christendom naast jodendom en islam. Deze bachelor zoekt de breedte op een ander punt dan de nieuwe PThU-bachelor: de breedte ligt eerder in de scope van meerdere godsdiensten dan in de verbinding met cultuur. Intussen heeft de bachelor in Groningen niet de focus op protestantse theologie die de nieuwe bachelor van de PThU onderscheidend maakt. Wel biedt de PThU binnen de Groningse bachelor een keuze traject aan van 45 EC met daarin klassieke theologische vakken.

De Vrije Universiteit bachelor Theology and Religious Studies biedt verschillende Engelstalige tracks aan waarin naast christelijke theologie ook religiewetenschappen en andere religieuze tradities een grote rol spelen. De internationale track Theology ligt het dichtst bij de nieuwe PThU bachelor. De nieuwe bachelor van de PThU onderscheidt zich, naast de voertaal Nederlands, vanwege een Nederlandstalige doelgroep, door de protestantse focus en nadrukkelijke verbinding met de PKN en door de curriculaire aandacht voor persoonlijke ontwikkeling en levensbeschouwing.

De bacheloropleiding van de Radbouduniversiteit Nijmegen bestudeert de drie abrahamitische religies. Ten opzichte daarvan onderscheidt de PThU-bachelor zich omdat deze zich primair op het christelijke, nader bepaalde het protestantse richt, terwijl andere religies hoofdzakelijk vanuit een buitenperspectief aan de orde komen.

De bacheloropleiding van de Theologische Universiteit Apeldoorn is een klassieke theologieopleiding in strikte zin, van christelijk-gereformeerde signatuur en primair gericht op instroom in de master theologie van dezelfde christelijk gereformeerde signatuur. De PThU-bachelor onderscheidt zich door de breedte, zowel in de aandacht voor samenlevingsvraagstukken als voor verwante wetenschappen, door het opleiden voor de breedte van protestants Nederland.

Onderscheidend ten opzichte van alle bestaande opleidingen is de methode van *great books and practices* die in de beoogde bachelor wordt gehanteerd.

De instroom is bij alle opleidingen redelijk stabiel. In de arbeidsmarktanalyse is echter duidelijk geworden dat de vraag naar afgestudeerden van deze bacheloropleiding zeer groot is. Onze inschatting is dat toekenning van onderhavige aanvraag geen negatieve gevolgen heeft voor de instroom van het landelijke bestaande opleidingsaanbod.

Conclusie

- *Instroom bij reeds bestaande bacheloropleidingen in hetzelfde vakgebied is stabiel;*
- *Deze specifieke bachelor is als enige verbonden aan de Protestantse Kerk in Nederland;*
- *Er zijn voldoende verschillen tussen de bestaande en de beoogde nieuwe opleiding.*

9 Noodzaak tot start nieuwe opleiding (art. 6 lid 1 sub b in samenhang met lid 3)

Om aansluiting met de huidige trends en ontwikkelingen te behouden, is het noodzakelijk om een nieuwe brede bacheloropleiding te starten die de theologie verbindt met filosofie, geschiedenis en sociale wetenschappen. Ons onderzoek uit 2019 (bijlage 6) heeft aangetoond dat de beeldvorming onder scholieren bij wat theologie is en een nadruk op theologie als discipline resulteren in een geringe belangstelling voor theologie als studierichting. Het huidige scholierenonderzoek (2023) laat zien dat er voor een opleiding waarin disciplines expliciet worden gecombineerd juist veel belangstelling is. Deze uitkomst wordt bevestigd door het feit dat een deel van onze studentenpopulatie theologie als tweede bachelor kiest naast een andere bachelor. De PThU wil daarom het multidisciplinaire karakter dat aan de christelijke theologie eigen is, in deze opleiding breed uitbouwen, met ruimte voor specialisatie, in een opleiding die *great books and practices* bestudeert en tracks aanbiedt in filosofie, geschiedenis, sociale wetenschappen en Bijbelwetenschappen.

Het feit dat de Protestantse Kerk in Nederland opdrachtgever is voor het theologische onderwijs aan de PThU (zowel bachelor als master) is een beslissende reden voor de noodzakelijkheid van de beoogde nieuwe bacheloropleiding. Het is ook de belangrijkste reden waarom de beoogde vernieuwing niet binnen het bestaande aanbod van de hierboven (§ 8) genoemde instellingen kan worden gerealiseerd. De PThU leidt predikanten op voor de Protestantse Kerk in Nederland. Daar doet zich een significant predikantentekort voor, dat de komende jaren zal toenemen. Het is een maatschappelijke trend dat studenten pas op latere leeftijd voor een specifiek beroep kiezen. Ook in een denominatie als de PKN neemt het aantal mensen af dat direct na de middelbare school besluit predikant te worden. De PThU gaat ervanuit dat een bachelor die brede theologische exploratiemogelijkheden biedt en waar dus naar verwachting meer studenten zullen instromen, ook de instroom zal vergroten in een master theologie. Dit is direct van belang voor de Protestantse Kerk in Nederland, gezien het predikantentekort in deze kerkelijke denominatie.

Bovendien is er in de arbeidsmarkt een grote behoefte aan juist breed opgeleide theologen. In een tijd van ontkerkelijking is het noodzakelijk de protestantse theologie expliciet met een breder academisch discours te verbinden, andere academische disciplines vanuit een christelijk-theologisch gezichtspunt te bekijken, en de theologiestudie ook aantrekkelijk te maken voor studenten die (nog) niet het predikantschap in de Protestantse Kerk ambiëren, maar in deze opleiding kennis en vaardigheden ontwikkelen en vanuit protestantse identiteit vorming ontvangen die bruikbaar zijn in een masteropleiding van een andere discipline.

In het *Strategisch narratief voor de keuze van een universiteitsstad* van het CvB PThU¹⁶ (april 2022) worden verschillende redenen genoemd om van twee vestigingsplaatsen (Amsterdam en Groningen) naar één vestigingsplaats te gaan: zichtbaarheid, community, efficiency, centrale ligging, nabijheid PKN, etc. De PThU concludeerde in het *Strategisch narratief* dat vestiging in Utrecht wenselijk was. In aanloop naar de besluitvorming hierover door de synode van de Protestantse Kerk gaf de VU in een brief aan dat zij, bij vertrek van de PThU naar Utrecht, geen vruchtbare grond meer zag voor de joint bachelor Theologie. Parallel aan dit traject van de aanvraag voor een nieuwe bachelor in Utrecht loopt dan ook de besluitvorming voor de beëindiging van de Amsterdamse bachelor Theologie (joint degree VU/PThU). Het College van Bestuur PThU en het Faculteitsbestuur FRT VU hebben het voorgenomen besluit tot beëindiging reeds genomen. Tegelijkertijd ontstaat juist als gevolg van het *Strategisch narratief* de noodzaak om een bachelor aan te bieden die zich onderscheidt van de joint bachelor.

De PThU acht een verbinding met een brede universiteit van belang en beschouwt in het licht van de geschiedenis een aanbod in het noorden van Nederland als meerwaarde. Tevens wil de PThU in het kader van regionale spreiding ook in de toekomst blijven investeren in een aanbod van 45 EC in het aanbod van de Rijksuniversiteit Groningen. Dit aanbod vervangt echter, gezien het totale *Strategische narratief* inclusief de denominationele factor, niet de noodzaak van een nieuw aanbod in Utrecht.

Omdat de PThU verantwoordelijk is voor de opleiding van predikanten, geestelijk verzorgers en predikant-pioniers in de Protestantse Kerk is er noodzaak voor een passende bachelor die naar de masteropleiding heenleidt. In verband met de strategische beslissing om naar Utrecht te gaan en gegeven het daarmee verband houdende einde van de joint bacheloropleiding is besloten een eigen bachelor aan te vragen die past bij de denominatie van de Protestantse Kerk in Nederland, en die de instroom in de master theologie hopelijk vergroot doordat studenten de ruimte krijgen om theologie in haar breedte en diepte te exploreren in relatie tot de protestantse identiteit. Tegelijkertijd is het de PThU en PKN niet alleen te doen om het opleiden van academische professionals die werken in de kerk, maar ook academische professionals die breed in de samenleving complexe vraagstukken onderzoeken in relatie tot theologie en de protestantse identiteit.

De PThU heeft geen volledige eigen bacheloropleiding waarvoor het beoogde driejarige curriculum in de plaats zou kunnen komen. De gewenste vernieuwing kan niet in het bestaande aanbod van de PThU worden

¹⁶ Zie bijlage 9

gerealiseerd. De sluiting van de Joint bachelor Theologie van de VU/PThU creëert ruimte voor een nieuwe bacheloropleiding.¹⁷

10 Aansluiting instellingsprofiel (art. 6 lid 1 sub b in samenhang met lid 4)

De nieuwe opleiding past bij het profiel van de PThU als een protestantse instelling als enige verbonden met de Protestantse Kerk in Nederland. De PKN vergt van de PThU dat zij een eigen bachelor- en masteropleiding aanbiedt. Kenmerkend voor de protestantse verworteling van de PThU is volgens het [Instellingsplan 2021-2026](#) een gerichtheid op de Bijbel en een doorlopend gesprek met de tradities, inclusief “alle wijsgerige en culturele tradities waarmee elke vorm van christendom in gesprek is en is geweest” (p.14). Deze brede oriëntatie met aandacht voor de Bijbel, voor gerelateerde disciplines zoals wijsbegeerte, en voor cultuur biedt de beoogde bachelor. De nieuwe opleiding wil studenten vormen door “teksten en praktijken uit Schrift en traditie in heden en verleden” (p.26) en door het bieden van een “academische omgeving” die “rijk is aan spiritualiteit” (p.15).

De nieuwe opleiding sluit bovendien aan bij een voor de PThU belangrijke visie: de PThU is *diepgeworteld en breed georiënteerd*. Door beide huidige vestiging plaatsen in te ruilen voor een nieuwe plaats in Utrecht heeft de PThU de gelegenheid om in een nieuwe opleiding deze visie te verwezenlijken op een voor haar gewenste manier. Tevens werkt de PThU samen in de RUG bachelor Religie, cultuur en maatschappij. Die samenwerking met de Rijksuniversiteit past ook goed bij het historische profiel van de PThU en haar rechtsvoorgangers: sinds 1575 (Leiden) werden predikanten van de gereformeerde kerk (later: Nederlandse Hervormde Kerk later Protestantse Kerk in Nederland) opgeleid aan de Nederlandse universiteiten (1585 Franeker, 1616 Groningen, 1634 Utrecht). Daarnaast draagt de samenwerking met de RUG bij aan de regionale spreiding van bachelors theologie in Nederland.

11 RIO- en ISCED-indeling

- RIO-(sub)onderdeel: Gedrag en Maatschappij
- ISCED-rubriek (optioneel): 0221 Religion and theology

12 Afstemming (art. 4 lid 3)

In het kader van deze aanvraag is afstemming gezocht met andere aanbieders van onderwijs op het gebied van theologie. Rector Maarten Wisse heeft op bestuurlijk niveau met de meeste in het Disciplineoverleg Godgeleerdheid (DGO) vertegenwoordigde instellingen overleg gevoerd over de aankondiging van de beoogde bachelor van september j.l.. Op d.d. 16 november was er een DGO-vergadering over de beoogde nieuwe bachelor van de PThU. Deze paragraaf geeft eerst een letterlijke terugkoppeling van de individuele reacties van de collega's; in de afsluitende paragraaf zal de PThU haar reactie weergeven.

12.1 Reacties van in het DGO vertegenwoordigde instellingen

Universiteit Utrecht [REDACTED]:

‘Er is vastgesteld dat er geen sprake is van inhoudelijke concurrentie en dat er wederzijdse keuzecursussen ontsloten zouden kunnen worden. Er komt geen structureel UU-aanbod in de BA van de PTHU en een gezamenlijke minor ontwikkelen we misschien later.’

Tilburg University [REDACTED]:

‘Na overleg met het bestuur steun ik dus de aanvraag van een theologische bachelor, onder de conditie dat PThU een opleiding inricht met een afdoende scherp theologisch profiel dat aansluit op de confessionele identiteit en goed te onderscheiden is van de bestaande curricula in de Willibrordstad.’

¹⁷ De huidige samenwerking met de Rijksuniversiteit Groningen blijft gecontinueerd.

Universiteit van Amsterdam [redacted] :

‘Mede namens het DB van mijn faculteit laat ik je hierbij met genoeg weten dat we wij geen bezwaar hebben tegen deze nieuwe opleiding, daar deze een theologisch profiel heeft, en daarmee een geheel ander profiel dan de BA opleiding religiewetenschappen van mijn faculteit.’

Vrije Universiteit [redacted] :

‘We gunnen de PThU een eigen bacheloropleiding, tegelijk maken we ons wel zorgen over de nationale versnippering in het theologisch opleidingsaanbod. De ontwikkeling van de studentenaantallen geven met het huidige bachelor aanbod al geen aanleiding tot de conclusie dat de bestaande opleidingen zich geen zorgen behoeven te maken over hun continuïteit.

Voor wat betreft de specifieke positie van onze bacheloropleiding Theologie en Religiestudies (TRS) constateren we dat de eerste contouren van de PThU-plannen vrij sterke overeenkomsten vertonen met onze TRS-bachelor, waarmee onze instroom door dit nieuwe initiatief extra onder druk kan komen te staan, mede gelet op de fysieke nabijheid van beide opleidingen.’

Universiteit Leiden [redacted] :

‘Voor de goede orde: ik heb jullie programma binnen onze afdeling besproken, en er is geen enkel bezwaar tegen. Evenmin werd de noodzaak of behoefte gevoeld om het nader te bespreken, omdat onze programma's weinig tot geen overlap hebben.’

Radboud Universiteit [redacted] :

‘Ik heb het vanmorgen in ons regulier overleg nog even laten agenderen, had het stuk eerder al met de betreffende collega's gedeeld. Toen waren de onderwijscollega's positief, vanmorgen in de formele context ook. Wat ons betreft complimenten met de mooie plannen, geen reden vanuit ons daar bezwaar tegen aan te tekenen en ook geen reden om hierover specifiek nader overleg te hebben. We wensen jullie veel succes bij de verdere uitwerking hiervan.’

Theologische Universiteit Apeldoorn [redacted] :

‘Het college van bestuur van de TUA heeft - zoals ik mondeling reeds aangaf – geen bezwaar tegen de bachelor plannen van de PThU.’

Theologische Universiteit Utrecht / Kampen (TUU) [redacted]

[redacted] :

‘De TUU adviseert negatief ten aanzien van een mogelijke accreditatie van een eigenstandige bacheloropleiding van de PThU.’ Zij geeft naar aanleiding van onze aankondiging bij de CDHO in een brief (d.d. 14 november 2023) aan welke redenen zij daarvoor heeft. ‘Een gelijkaardige opleiding toevoegen aan het bestaande aanbod in Utrecht vormt niet alleen een bedreiging van de positie die de TUU er heeft opgebouwd, maar vormt eveneens een verdubbeling van eenzelfde opleiding in één stad; een verdubbeling die op kwantitatieve gronden ((potentiële) studentaantallen) moeilijk te verdedigen is. Dit geldt temeer daar betoogd kan worden dat de PThU geen studenten uit een ander segment in de samenleving zal trekken dan de TUU reeds doet.’ De TUU erkent wel dat er verschillen zijn: ‘De TUU komt weliswaar voort uit een andere kerkgemeenschap dan de PThU, maar dat hoeft geen beletsel te zijn. De PThU laat immers ook studenten vanuit de bacheloropleiding van de RUG of uit de bacheloropleiding van Apeldoorn toe tot haar eigen predikantsmaster.’

Universiteit van Humanistiek [redacted] :

‘Het CvB van de UvH adviseert negatief over dit voornemen.’ Het geeft naar aanleiding van onze aankondiging bij de CDHO in een brief (d.d. 14 november 2023) aan welke redenen zij daarvoor heeft. ‘Hoewel de UvH zelf geen bacheloropleiding theologie aanbiedt is de UvH wel betrokken bij de ontwikkeling van een nieuwe brede bachelor rond levensbeschouwing, theologie en zingeving waarbij in elk geval de UvH,

de TUU en de TST betrokken zijn. De totstandkoming van deze opleiding verkeert qua proces in de beginfase hoewel de inhoudelijke besprekingen al sinds een jaar gevoerd worden. Voor de levensvatbaarheid van deze gezamenlijke brede bachelor is het aanbieden van een derde zelfstandige bachelor theologie in Utrecht een risico. Als samenwerkende Nederlandse Levensbeschouwelijke Universiteiten, waar de UvH onderdeel van uitmaakt, zetten we in op samenwerking waar mogelijk. Het vestigen van een nieuwe bachelor theologie is in de ogen van het CvB van de UvH een vorm van verdere versplintering en daarmee onwenselijk.'

Rijksuniversiteit Groningen [REDACTED]:

'De RUG heeft grote bezwaren tegen deze aanvraag. Deze richten zich op de algemene doelmatigheid van een extra bachelor theologie in het Nederlandse WO. De RUG stelt dat er landelijk meer dan voldoende aanbod is voor dit vakgebied. De inhoud van de nieuw voorgestelde bachelor theologie van de PThU onderscheidt zich niet van het bestaande aanbod. De landelijk zeer kleine studentaantallen voor dit vakgebied rechtvaardigen een extra bachelor theologie niet. De RUG wijst er tevens op dat het huidige onderwijsaanbod kan voldoen aan de behoefte van de Nederlandse arbeidsmarkt, want er is in de bestaande opleidingen voldoende ruimte voor significant meer studenten. Zo is er binnen de al bestaande opleiding van de RUG voldoende ruimte om in de behoefte van de voorgestelde extra bachelor te voorzien. De RUG vreest dat dit nieuwe aanbod concurrerend zal werken ten opzichte van het al bestaande onderwijs dat de PThU en de RUG gezamenlijk aanbieden in de bachelor theologie.'

12.2 Reactie PThU

De collega's van de Universiteit Utrecht, Universiteit van Amsterdam, Universiteit Leiden, Radboud Universiteit en de Theologische Universiteit Apeldoorn hebben geen bezwaar tegen de ontwikkeling van onze nieuwe bacheloropleiding.

Het overleg met de Universiteit Utrecht richt zich momenteel vooral op samenwerking in vakken en minoren. In de toekomst hoopt de PThU ook in het Honours programma te kunnen samenwerken, maar er is meer tijd nodig om hierin duidelijkheid te krijgen.

De collega's van de katholieke Tilburg University hebben ook geen bezwaar, zolang de bachelor maar een protestants profiel heeft. Dat is zonder meer het geval, want dat is gegeven met het specifieke karakter van de opleiding dat direct verbonden is met onze denominatie.

Collega's van de Vrije Universiteit zijn positief, met op twee punten een voorbehoud. Ze uiten zorgen over de versnippering van het aanbod en wijzen op mogelijke overeenkomsten met de eigen opleiding TRS. Versnippering is onzes inziens niet aan de orde, daar er ook een bachelor theologie wordt afgebouwd. Overeenkomsten met de bachelor Theology and Religious Studies zijn beperkt: zelfs de meest verwante afstudeerrichting Theology verschilt aanzienlijk van de beoogde PThU-bachelor: het PThU-programma onderscheidt zich door de denominationele signatuur, een expliciete combinatie van theologie met andere disciplines, de daarmee verbonden specialisatiemogelijkheden.

De PThU deelt niet het argument van de TUU dat beide universiteiten dezelfde populatie aanspreken. Beide opleidingen hebben een eigen kerkelijke achterban. In die zin is de uitspraak van de TUU dat zij de protestantse opleider is te pretentius. Het argument van de regionale spreiding is in het licht van de recente geschiedenis ironisch. Beide opleidingen hebben namelijk een gemeenschappelijke historie in Kampen, waar ze beide begin van deze eeuw waren gevestigd. Bovendien verlegt de PThU met de gekozen aanpak juist de grenzen naar andere doelgroepen. Ten slotte zitten in het curriculum diverse onderscheidende elementen (zie paragraaf 8) waardoor onzes inziens een bachelor van de PThU alleen maar versterkend zal werken voor het totale aanbod, omdat het en onderscheidend is en ruimte biedt voor een in de toekomst steeds intensievere samenwerking bijv. op het gebied van de talen.

Als laatste hebben de collega's van de Universiteit van Humanistiek (UVH) aangegeven zelf betrokken te zijn bij de ontwikkeling van een nieuwe bachelor, samen met onder meer de TUU. De UvH en TUU geven zelf aan dat dit idee voor een gezamenlijk initiatief zich nog in een zeer pril stadium bevindt. Tevens geeft partner TST aan in de vestiging van onze nieuwe bachelor geen belemmering te zien. Onderhavige bachelor doorkruist de wensen van de UvH. Hoezeer de PThU ook portfolio ontwikkelingen van zuster-instellingen wil meewegen, zij kan geen rekening houden met (ongewisse) toekomstige wensen van andere aanbieders, wensen waarvan niet duidelijk is hoe zij zich verhouden tot het bestaande aanbod. Daarnaast is het paradoxaal dat de UvH enerzijds aangeeft een vergroting van het aanbod onwenselijk te vinden, maar tegelijkertijd ook zegt bezig te zijn met een eigen uitbreiding van het aanbod. Bovendien geldt ook in reactie tot de UvH dat de PThU een eigen denominationele verantwoordelijkheid heeft richting de PKN.

De Rijksuniversiteit Groningen spreekt over een extra bachelor theologie. Deze nieuwe bachelor hangt samen met de sluiting van de joint bachelor Theologie, dus feitelijk is er niet sprake van een extra bachelor. Bovendien sluit de joint niet primair vanwege kwantitatieve redenen, maar kwalitatieve. Dat de PThU in het bestaande onderwijs in de RUG wil blijven participeren heeft te maken met het zo optimaal mogelijk maken van de toestroom naar de Master Theologie. De regionale component helpt daarbij, maar alleen additioneel aan nieuw aanbod in Utrecht. De afgelopen jaren werd duidelijk dat (potentiële) studenten zich kwantitatief gezien meer op het midden van het land richten dan het Noorden. Het is diezelfde geografische afstand die ook een reden is dat de nieuwe opleiding niet concurrerend werkt ten aanzien van het onderwijs dat de RUG en PThU gezamenlijk aanbieden.

Concluderend, onzes inziens komen we met een voorstel dat in de som der delen onderscheidend is ten opzichte van het huidige aanbod, boren we door de brede opzet een nieuwe markt aan en ontwikkelen we een bachelor die wervend is voor de krappe arbeidsmarkt van de Protestantse Kerk in Nederland, zoals andere bachelors van levensbeschouwelijke universiteiten dat doen voor andere kerken en levensbeschouwelijke stromingen. De inhoudelijke verbinding van de opleiding met de protestantse identiteit van de Protestantse Kerk in de Nederland, de disciplinaire specialisatiemogelijkheden in combinatie met een interdisciplinaire aanpak evenals de onderwijsdidactiek van *great books and practices*, vergroten het onderscheidende karakter van de beoogde opleiding.

Overzicht bijlagen

Nummer	Naam bijlage
1	Doelmatigheidsonderzoek voor een bacheloropleiding Christelijke tradities en culturen, Protestants Theologische Universiteit. Tien organisatieadvies / ██████████, 29 november 2023
2	Excel bestand enquête leerlingen PThU (instroom)
3	DUO Onderzoek PThU onder vwo-leerlingen_28 juni 2019
4	Intentieverklaringen PKN en Driestar
5	Excel bestand enquête werkgevers PThU
6	UWV onderwijs lerarentekorten juni 2022
7	Geroepen om te dienen. Een onderzoek naar kerkelijk werkers en predikanten in de kerk. ██████████ Maart 2022
8	Prognose instroom predikanten PKN, ██████████ Coördinatiegroep Project Ambtsvisie. November 2023
9	Strategisch narratief voor de keuze van een universiteitsstad van het CvB PThU (april 2022)